

Η Γαλλική Επανάσταση και η Ναπολεόντεια περίοδος (1789-1815)

α. Η Γαλλία σε κρίση: (εκτός ύλης)

18ος αιώνας:

Η Γαλλία παρά την πρόοδο δεν μπόρεσε να ανταποκριθεί στις νέες οικονομικές συνθήκες που επικράτησαν με την ανάπτυξη του εμπορίου και την πορεία προς τη βιομηχανική επανάσταση.

- η γαλλική κοινωνία εξακολουθούσε να είναι **αριστοκρατική** και **φεουδαρχική**
- Έμενε χωρισμένη σε τρεις τάξεις που υπήρχαν από την περίοδο του Μεσαίωνα:
 - Τον **Κλήρο** και τους **Ευγενείς**, που κατείχαν όλα τα προνόμια.
 - Την **Τρίτη Τάξη**, που είχε μόνο υποχρεώσεις.

στα τέλη του 18ου αιώνα:

Κύριο χαρακτηριστικό της γαλλικής κοινωνίας ήταν η ύπαρξη σοβαρών αντιθέσεων :

- ❑ Η αριστοκρατία διατηρούσε τον έλεγχο του κρατικού μηχανισμού και παρεμπόδιζε την ελεύθερη οικονομική δραστηριότητα.
- ❑ Η αστική τάξη, ενώ συγκέντρωνε στα χέρια της τη μεγαλύτερη οικονομική ισχύ, δεν είχε ανάλογο μερίδιο στην πολιτική εξουσία.
- ❑ Οι λαϊκές τάξεις των πόλεων έβλεπαν να ανεβαίνουν συνεχώς οι τιμές των αγαθών και να καθηλώνονται τα εισοδήματά τους
- ❑ Οι αγρότες επιβαρύνονταν με υπερβολικά υψηλούς φόρους

έντονη δυσaréσκεια στα κατώτερα λαϊκά στρώματα

Οι τρεις κοινωνικές τάξεις στη Γαλλία.

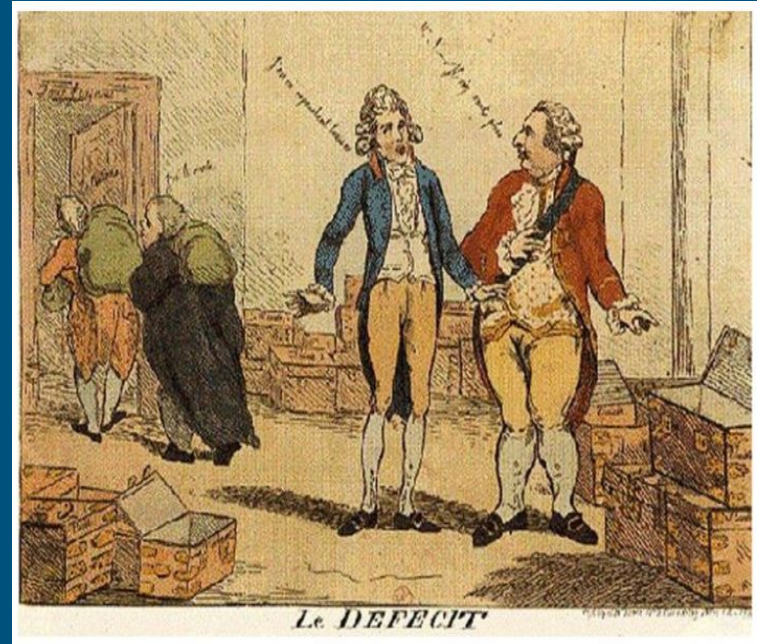
Ένας χωρικός μεταφέρει στους ώμους του
έναν ευγενή και ένα κληρικό.

Γκραβούρα εποχής.

Ο Λουδοβίκος ΙΣΤ και ο Υπουργός Οικονομικών
μπροστά σε άδεια σεντούκια, ενώ ένας
αριστοκράτης κι ένας κληρικός φεύγουν
φορτωμένοι με τσουβάλια χρήματα.

Γελοιογραφία εποχής

Οι οικονομικές δυσχέρειες

κατά το 18ο αιώνα

- Η Γαλλία, σε αντίθεση προς την Αγγλία παρέμενε κυρίως χώρα αγροτική, ενώ στο δευτερογενή τομέα καθηλώθηκε στη βιοτεχνική δραστηριότητα και δεν προχώρησε στην εκβιομηχάνισή της.

κατά το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα:

- Οι σπατάλες της Αυλής και οι πόλεμοι πολλαπλασίασαν τις κρατικές δαπάνες και αύξησαν τα ελλείμματα.
- Δεν εφαρμόστηκαν οι μεταρρυθμιστικές προτάσεις των οικονομολόγων λόγω της αντίδρασης των ευγενών που δεν δέχονταν ούτε περικοπή της βασιλικής χορηγίας προς αυτούς ούτε τη φορολόγησή τους.

1785-1789

- οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες επιδείνωσαν την οικονομική κρίση
- το χειμώνα του 1788-1789 η τιμή του ψωμιού ανέβηκε στα ύψη

η αγορά του βασικού αυτού αγαθού απαιτούσε το 88% του λαϊκού οικογενειακού εισοδήματος !

β. Η έκρηξη της Επανάστασης (1789): Η σύγκληση των Γενικών Τάξεων (εντός ύλης)

1788: Η οικονομική κρίση υποχρέωσε το βασιλιά Λουδοβίκο να επαναφέρει ως υπουργό οικονομικών τον Νεκέρ .

Ο Νεκέρ πρότεινε ως μόνη λύση τη σύγκληση των Γενικών Τάξεων, προκειμένου να εγκρίνουν νέους φόρους

★ *Γενικές Τάξεις: η συνέλευση των αντιπροσώπων και των τριών τάξεων*

5 Μαΐου 1789: η συνέλευση αρχίζει τις εργασίες της

- τα μισά περίπου μέλη της προέρχονταν από τους ευγενείς και τους κληρικούς και τα άλλα μισά από την Τρίτη Τάξη, η οποία υπερείχε με ελαφρά πλειοψηφία.

Οι αντιπρόσωποι της Τρίτης Τάξης περίμεναν μεταρρυθμιστικές προτάσεις από τον Λουδοβίκο, αλλά

διαπίστωσαν ότι ο στόχος ήταν η **επιβολή νέων φόρων** που θα πλήρωναν μόνο αυτοί

- Αντέδρασαν άμεσα
- Αυτοανακηρύχθηκαν **Εθνική Συνέλευση**, με το επιχείρημα ότι εκπροσωπούσαν το 98% των Γάλλων.

Ο Λουδοβίκος όμως δεν αναγνώρισε την Εθνική Συνέλευση.

20 Ιουνίου 1789

Η Εθνική Συνέλευση:

- έδωσε τον **Όρκο του Σφαιριστηρίου** (από την αίθουσα των ανακτόρων που συγκεντρώθηκαν), με τον οποίο δεσμεύθηκαν να μην αποχωρήσουν αν δεν δώσουν σύνταγμα στη Γαλλία
- Ανακήρυξε τα μέλη της απαραβίαστα, από φόβο μήπως συλληφθούν
- Ο Λουδοβίκος προσπάθησε να εμποδίσει τη λήψη των αποφάσεων και την προσχώρηση στη Εθνική Συνέλευση αντιπροσώπων του κλήρου και των ευγενών.

Μετά τη μάταιη απόπειρα του βασιλιά, η συνέλευση μετατράπηκε σε **Συντακτική**.

Ο όρκος του Σφαιριστηρίου (Πίνακας του Νταβίντ)

Το τέλος του Παλαιού Καθεστώτος

- Η Συντακτική Συνέλευση προσπάθησε να ψηφίσει Σύνταγμα
- Ο βασιλιάς αντέδρασε έντονα και συγκέντρωσε στρατό τις Βερσαλλίες

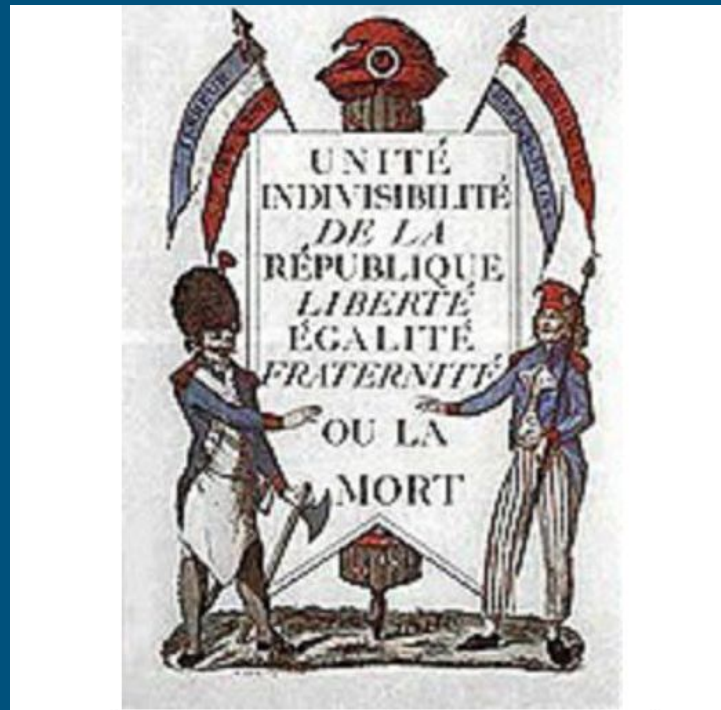
- αγανάκτηση του λαού, που ανέλαβε ενεργό δράση.

14 Ιουλίου 1789

με το σύνθημα ελευθερία, ισότητα, αδελφосύνη

ο λαός κατέλαβε τη Βαστίλλη, φυλακή αντιφρονούντων,

σύμβολο της απολυταρχικής καταπίεσης .

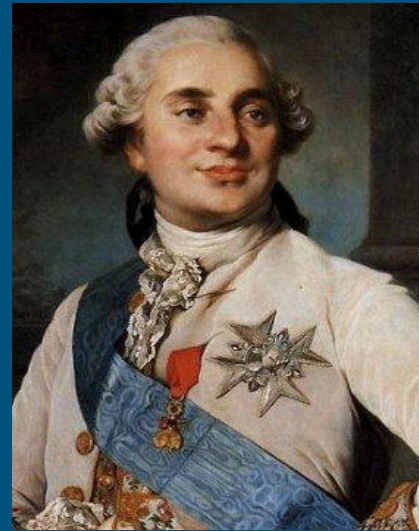

Από το Παρίσι η εξέγερση μεταδόθηκε στις επαρχίες, όπου:

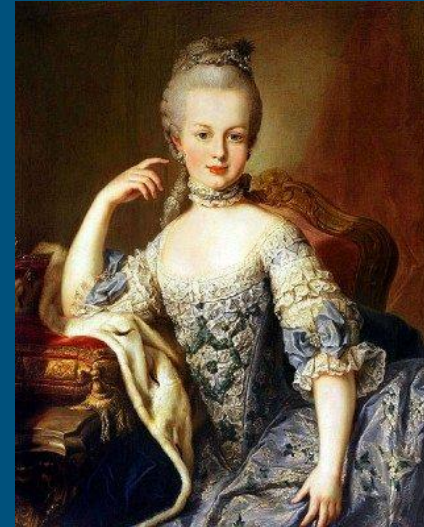
- Καταλύθηκαν οι δημοτικές αρχές και εκλέχθηκαν νέες.
- Οργανώθηκε η εθνοφυλακή
- Λεηλατήθηκαν οι πύργοι των ευγενών.

Στο μεταξύ η Συντακτική Συνέλευση:

- στις **4 Αυγούστου 1789** προχώρησε στην **κατάργηση των προνομίων**, πράξη που σήμανε το τέλος του παλαιού καθεστώτος, δηλαδή της απόλυτης μοναρχίας.

Λουδοβίκος ΙΣΤ΄

Μαρία Αντουανέτα

Η Συντακτική Συνέλευση ψήφισε

η οποία βασιζόταν στις θεμελιώδεις αρχές του Διαφωτισμού (ελευθερία, ισότητα, δικαιοσύνη), πάνω στις οποίες θα θεμελιωνόταν το νέο καθεστώς.

Ο βασιλιάς υποχρεώθηκε:

- Να επικυρώσει τα τετελεσμένα
- Να εγκατασταθεί στο Παρίσι, ώστε να βρίσκεται υπό τον έλεγχο των επαναστατών.

γ. Η συνταγματική μοναρχία

(εκτός ύλης)

Σύνταγμα 1791:

Καθιερώνεται η **συνταγματική μοναρχία**, η οποία στηρίζεται στη διάκριση των εξουσιών. Το αίτημα των επαναστατημένων Γάλλων για δικαιότερη κοινωνία και για βελτίωση της ζωής τους έμεινε ανεκπλήρωτο.

δ. Η πορεία προς τη Δημοκρατία και η ριζοσπαστική Επανάσταση:

1792: δημιουργήθηκε συνασπισμός Αγγλίας, Πρωσίας Αυστρίας, Ρωσίας κατά της Γαλλίας (**αντεπανάσταση**)
στο εσωτερικό σημειώνονταν φιλοβασιλικές εξεγέρσεις
Ο Βασιλιάς και η Βασίλισσα εκτελούνται μετά από σύντομες δίκες

Δεκέμβριος 1793: σχηματίστηκε Επαναστατική Κυβέρνηση με αρχηγό το Ροβεσπιέρο, που επέβαλε τη ριζοσπαστική επανάσταση (**Τρομοκρατία**)
Οι ακρότητες οδήγησαν σε δυσaréσκεια

Ιούλιος 1794: ο Ροβεσπιέρος με τους οπαδούς του οδηγήθηκαν στη λαιμητόμο.

ε. Το τέλος της Επανάστασης:

1795: νέο Σύνταγμα, μετριοπαθές και αντιβασιλικό, που περιόριζε τη λαϊκή βούληση
Επιστροφή στο Φιλελευθερισμό
η εξουσία επανήλθε στους αστούς, που εδραίωσαν τη θέση τους στο εμπόριο και στη βιομηχανία και **διεκδικούσαν την κυριαρχία σε ολόκληρη την Ευρώπη.**

στ. Η εποχή του Ναπολέοντα (1799-1815):

Εκφραστής αυτής της πολιτικής υπήρξε ο νεαρός στρατηγός,

Ναπολέον Βοναπάρτης (1769-1821)

α. 1799-1804: Πρώτος Ύπατος

β. 1804-1815: Αυτοκράτορας

- καταλαμβάνει μεγάλο μέρος της Ευρώπης, από την Ιταλία μέχρι την Ισπανία και την Πορτογαλία
- ετοιμάζει απόβαση στην Αγγλία
- αντιμετωπίζει νικηφόρα τους αντιγαλλικούς συνασπισμούς

Ιούνιος-Δεκέμβριος 1812

- αποτυγχάνει στην εκστρατεία του στη Ρωσία
αρχή του τέλους της γαλλικής κυριαρχίας στον ευρωπαϊκό χώρο

1813: ήττα στη μάχη της Λειψίας ➡ πρώτη εξορία στο νησί Έλβα

1815: οριστική ήττα στη μάχη του **Βατερλό** ➡ οριστική εξορία στο νησί της Αγίας Ελένης, όπου και πέθανε το 1821

Συνέπειες της ήττας του Ναπολέοντα:

Οι νικήτριες δυνάμεις:

- επανέφεραν την παλαιά τάξη πραγμάτων
- αποκατέστησαν την απολυταρχικά καθεστώτα (status quo) , σε ολόκληρη την Ευρώπη
- οι αρχές τη ισορροπίας και της νομιμότητας έγιναν κανόνες διεθνούς δικαίου

Παράλληλα:

- ❑ περιόρισαν τη γαλλική δύναμη
- ❑ διαίρεσαν την Ευρώπη σε τρεις ζώνες επιρροής: την αυστριακή, τη ρωσική και την πρωσική

★ **Η Αγγλία αναγορεύτηκε σε παγκόσμια δύναμη**

Τις παραπάνω διεργασίες επιστεγάζει, μετά από μακρές διαπραγματεύσεις:

το Συνέδριο της Βιέννης το 1815

Ο Ναπολέων διαβαίνει τις Άλπεις,
(έργο του Νταβίντ)

ζ. Ο χαρακτήρας και το έργο της Επανάστασης

Σημασία Επανάστασης:

- Η Γαλλική Επανάσταση επιτέλεσε έργο διαχρονικό όχι μόνο για τη Γαλλία αλλά για ολόκληρο τον κόσμο.
- Επέφερε άμεσα ή έμμεσα μεταβολές σε όλο το φάσμα της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής.

Πολιτικές μεταβολές:

- Η έννοια της λαϊκής κυριαρχίας εκφράζεται με το δικαίωμα ψήφου.
- Η εμφάνιση του θεσμού των Λεσχών είναι προάγγελος των πολιτικών κομμάτων.
- Κατοχυρώνονται οι ελευθερίες, η ισότητα και τα δικαιώματα των πολιτών.
- Για πρώτη φορά μετά την ελληνική αρχαιότητα δίνεται στην έννοια πολίτης η σημασία του υπεύθυνου ατόμου, με συνείδηση των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων του.
- Τα δικαιώματα αυτά κατοχυρώνονται και νομοθετικά, όχι μόνο με τα Συντάγματα, αλλά και με τη θέσπιση Αστικού Δικαίου (Ναπολεόντειος Κώδικας, 1804)
- Η Επανάσταση ανέδειξε πρωταγωνιστικό το ρόλο των μαζών στη διαμόρφωση των πολιτικών εξελίξεων.

- Ο τύπος ως εκφραστής πολιτικών και κοινωνικών ομάδων αναδεικνύει τη σημασία της κοινής γνώμης στις εξελίξεις.
-

Έννοια Έθνους:

- Οι ιδέες της πολιτικής και εθνικής ελευθερίας της Γαλλικής Επανάστασης προέβαλαν την έννοια του Έθνους ως σημείου αναφοράς που συνέδεε τις διάφορες εθνικές ομάδες, ρόλο που ως τότε έπαιζαν οι μονάρχες
- Το Έθνος προβλήθηκε ως έννοια ενοποιητική, κυρίαρχη και ανώτατη πηγή όλων των εξουσιών.
- Το 19ο αιώνα το Έθνος θα αποτελέσει κινητήρια δύναμη για όλα τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα.

- δημιουργείται στρατός εθνικός από τους πολίτες για να υπερασπιστούν τα εθνικά τους συμφέροντα και τις κοινωνικές κατακτήσεις

- τα γαλλικά στρατεύματα την εποχή του Ναπολέοντα, ως φορέας εθνικής και κοινωνικής συνείδησης, θα διασπείρουν σε ολόκληρη την Ευρώπη τις ιδέες της εθνικής ανεξαρτησίας και της πολιτικής ελευθερίας.

Οικονομικός - Κοινωνικός τομέας

- Καταργούνται τα φεουδαρχικά δικαιώματα
- Δημεύονται οι περιουσίες πολλών ευγενών και της Εκκλησίας.
- Λαμβάνονται μέτρα υπέρ των ασθενέστερων τάξεων.

Εκπαίδευση - Θρησκεία-Πολιτισμός

- Καθιερώνεται η δωρεάν και υποχρεωτική εκπαίδευση
 - Ιδρύονται ανώτερα πνευματικά ιδρύματα
 - Καθιερώνεται ο θεσμός των επιστημονικών ινστιτούτων, που προωθούν την επιστημονική έρευνα
-
- Υλοποιείται το αίτημα για ανεξιθρησκία, αφού το κράτος επιδεικνύει ανεκτική στάση σε θρησκευτικά ζητήματα.
 - Χωρίζεται η Εκκλησία από το κράτος και περιορίζεται στις θρησκευτικές της αρμοδιότητες.
-
- Αναγνωρίζεται η αξία της πολιτιστικής κληρονομιάς και για τη διαφύλαξή της χτίζονται μουσεία.

Σύγκριση με προηγούμενες επαναστάσεις

—

Η Ένδοξη Επανάσταση στην
Αγγλία και η Αμερικανική
Επανάσταση
περιορίστηκαν στην πολιτική
ισότητα,
ενώ η Γαλλική Επανάσταση
επιδίωξε και την κοινωνική.

it was the best of times,

it was the worst of times,

it was the age of wisdom,

it was the age of foolishness,

it was the epoch of belief,

it was the epoch of incredulity...

από την “Ιστορία των δύο πόλεων”
του Καρόλου Ντίκενς (1856)